

Advies casus Chauffeur wegvervoer

Inhoud:

- Advies CMMBO
- Bijlagen:
 - Analyse casus Chauffeur wegvervoer
 - Reactie ROC Midden Nederland op advies
 - Reactie MBO Amersfoort op advies

Onderwerp: **Advies casus Chauffeur wegvervoer Amersfoort**

Datum: 8 november 2016

Aanleiding

MBO Amersfoort biedt in Amersfoort (locatie Modemweg) de opleiding Chauffeur wegvervoer aan en constateert dat met ingang van het schooljaar 2016-2017 ook het ROC Midden Nederland, zonder voorafgaand overleg, deze opleiding in Amersfoort (locatie Disketteweg) is gestart. Het bezwaar van MBO Amersfoort tegen de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer door het ROC Midden Nederland in Amersfoort betreft met name de verwachte verdunning van de markt die door het aanbod van het ROC Midden Nederland optreedt. Volgens MBO Amersfoort leeft het ROC Midden Nederland met de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort niet zijn zorgplicht doelmatigheid na. Daarom verzoekt MBO Amersfoort de CMMBO een advies uit te brengen.

Overwegingen

Op basis van de uitgevoerde analyse (zie bijlage 1) komt de CMMBO tot de volgende overwegingen:

1. *Historische ontwikkeling en context:*

Het verzoek van MBO Amersfoort richt zich op de opleiding Chauffeur wegvervoer (voorheen Chauffeur goederenvervoer genaamd). De opleiding Chauffeur wegvervoer is een tweejarige mbo-opleiding op niveau 2 in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Studenten die de bbl volgen gaan gemiddeld één dag in de week naar school en werken de overige vier dagen in de beroepspraktijk. Op landelijk niveau is het aantal bbl-studenten Chauffeur wegvervoer in de periode 2011 t/m 2014 vanwege de economische recessie nagenoeg gehalveerd van bijna 3.100 naar ruim 1.600 bbl-studenten. Vanaf 2015 is weer sprake van enig herstel tot zo'n 1.700 studenten.

MBO Amersfoort biedt de opleiding Chauffeur wegvervoer al jarenlang aan in Amersfoort. In het schooljaar 2015-2016 volgden 81 studenten deze opleiding. In tegenstelling tot de landelijke trend is dit aantal de afgelopen jaren redelijk constant gebleven. De studenten zijn voornamelijk afkomstig uit het noordoostelijk deel van de provincie Utrecht en het westelijk deel van de Veluwe.

Het ROC Midden Nederland biedt de opleiding Chauffeur wegvervoer al geruime tijd aan in Nieuwegein. In het schooljaar 2015-2016 volgden 64 studenten deze opleiding. In overeenstemming met de landelijke trend is dit aantal de afgelopen jaren gedaald vanaf zo'n 110 studenten in het schooljaar 2011-2012. De studenten zijn voornamelijk afkomstig uit het zuidelijke en westelijk deel van de provincie Utrecht en het aangrenzende gebied van de provincie Zuid-Holland.

Per schooljaar 2016-2017 is het ROC Midden Nederland de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort gestart. Het ROC Midden Nederland werft studenten specifiek voor de locatie Amersfoort en verzorgt vanaf deze locatie de gehele opleiding. Er is derhalve sprake van de vestiging van een bestaande opleiding op een nieuwe locatie, waarop de zorgplichten doelmatigheid en arbeidsmarktperspectief van toepassing zijn. Uit voorlopige cijfers (september 2016) blijkt dat zo'n 7 studenten zich hier hebben ingeschreven.

Samengevat constateert de Commissie dat MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland t.a.v. de opleiding Chauffeur wegvervoer tot aan het schooljaar 2016-2017 hoofdzakelijk complementair aan elkaar werkten. Hun verzorgingsgebieden overlaptten nauwelijks. Met de vestiging van deze opleiding door het ROC Midden Nederland in Amersfoort is er vanaf het schooljaar 2016-2017 voor de regio Amersfoort wel sprake van eenzelfde verzorgingsgebied voor dezelfde opleiding met een (voorlopig) beperkt aantal studenten bij het ROC Midden Nederland. Dit vormt, naast het verzoek van MBO Amersfoort, ook een signaal voor de Commissie om specifiek de naleving van de zorgplicht doelmatigheid te onderzoeken (zie artikel 4, tweede lid, van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs).

2. Arbeidsmarktperspectief:

Na een krimp als gevolg van de economische recessie herstelt de werkgelegenheid voor chauffeurs goederenvervoer zich weer vanaf 2015. Het aantal baanopeningen voor chauffeurs neemt door de verwachte uitbreidings- en vervangingsvraag de komende jaren toe. Baanopeningen worden vooralsnog met name ingevuld door werkzoekende chauffeurs, maar er ontstaat ook meer ruimte voor bbl-ers van de opleiding Chauffeur wegvervoer. Het gaat om een beperkte, maar vooralsnog gestage groei bbl-ers van naar schatting 5% tot 7% per jaar (zie paragrafen 5.4 en 5.5 van bijlage 1). Doordat de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer 'meebeweegt' met de economische ontwikkelingen, komen gediplomeerden van de opleiding nagenoeg allemaal aan het werk.

De werkgelegenheid in het goederenvervoer is in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht groter dan in de arbeidsmarktregio Amersfoort. De werkgelegenheid is de afgelopen jaren in de regio Amersfoort licht gegroeid. Dit in tegenstelling tot de regio Utrecht waar de werkgelegenheid, overeenkomstig de landelijke ontwikkeling, de afgelopen jaren onder druk heeft gestaan. De verwachte landelijke ontwikkeling geldt hoogstwaarschijnlijk ook voor de regio's Amersfoort en Midden-Utrecht. Dit betekent dat er zowel voor MBO Amersfoort in Amersfoort als voor het ROC Midden-Nederland in Nieuwegein ruimte is voor een structurele jaarlijkse groei van het aantal bbl-studenten Chauffeur wegvervoer.

Volgens het ROC Midden Nederland is zijn opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort uit oogpunt van arbeidsmarktperspectief op verzoek van private partners (een detacheerder en rijschool) gestart. Zij verwachten voldoende belangstelling voor bbl-ers onder transportbedrijven in de regio Amersfoort om per schooljaar 2016-2017 met een hele klas, ca. 20 studenten, in Amersfoort te kunnen starten. Tevens zouden Amersfoortse bbl-studenten, die nu reeds bij het ROC Midden Nederland in Nieuwegein hun opleiding volgen, voortaan dichterbij huis hun opleiding kunnen volgen. Tot slot zou het ROC Midden Nederland voorafgaand aan de start van de opleiding door een misverstand over de gewijzigde crebo-aanduiding ten onrechte hebben geconcludeerd dat MBO Amersfoort niet reeds dezelfde opleiding aanbiedt in Amersfoort.

De Commissie concludeert dat bovenstaande redenen onvoldoende onderbouwing vormen voor het arbeidsmarktperspectief van de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort, omdat:

- de Commissie op basis van haar analyse van oordeel is dat het ROC Midden Nederland zelf het initiatief heeft genomen voor de start van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort en dat dit niet voortvloeit uit een breder gedragen verzoek vanuit de branche in de regio Amersfoort. De adhesiebetuigingen van twee private partners ondersteunen hooguit het initiatief, maar bevestigen niet dat het ROC Midden Nederland louter handelt op verzoek van

het bedrijfsleven. Daarnaast is de Commissie van mening dat een vraag van individuele bedrijven vanuit de regio Amersfoort aan het ROC Midden Nederland (bedrijven zijn immers vrij in hun keuze met welke instelling(en) ze willen samenwerken) niet automatisch hoeft te leiden tot de vestiging van die gehele opleiding in Amersfoort, maar ook bediend kan worden vanuit de bestaande vestiging in Nieuwegein.

- Het argument dat door vestiging van de opleiding in Amersfoort het ROC Midden Nederland een deel van zijn huidige bbl-studenten Chauffeur wegvervoer die al in (de buurt van) Amersfoort wonen dicht bij huis les kan geven houdt geen stand bij een analyse van de herkomst van de huidige studenten (zie paragraaf 5.2 van bijlage 1) waaruit blijkt dat er tot en met schooljaar 2015-2016 nauwelijks bbl-studenten Chauffeur wegvervoer uit de regio Amersfoort bij het ROC Midden Nederland in Nieuwegein hun opleiding volgen (in het jaar 2015-2016 welgeteld 2 studenten). Om die enkele bbl-ers, voor zover nodig, beter te begeleiden is een nieuwe vestiging in Amersfoort volgens de Commissie disproportioneel en zijn er mogelijkheden om dat vanuit de bestaande vestiging in Nieuwegein te organiseren (bijvoorbeeld op locatie bij een leerbedrijf). Dit geldt ook voor bbl-ers Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland die in de regio Utrecht wonen en in de regio Amersfoort hun beroepspraktijkvorming volgen. Bovendien constateert de Commissie dat het ROC Midden Nederland het argument *huidige* studenten van Nieuwegein 'gemakkelijker' te kunnen bedienen in Amersfoort hanteert om het werven van *nieuwe* studenten in Amersfoort te legitimeren. Hiertoe is het argument evident ontoereikend.
- Een goede analyse door het ROC Midden Nederland voorafgaand aan de start van zijn opleiding in Amersfoort had duidelijk gemaakt dat MBO Amersfoort reeds de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer aanbiedt in Amersfoort.
- Daarnaast had een marktanalyse duidelijk gemaakt dat het beoogde aantal van ca. 20 studenten bij de start van schooljaar 2016-2017 hoogstwaarschijnlijk niet door de autonome groei van het aantal bbl-ers Chauffeur wegvervoer in de regio Amersfoort gerealiseerd had kunnen worden, maar ook ten koste had moeten gaan van het aantal bbl-ers van deze opleiding van MBO Amersfoort. Dan wel dat de doelstelling van 20 studenten bij de start aan de hoge kant was.

3

Gelet op bovenstaande punten concludeert de CMMBO dat het ROC Midden Nederland met de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort (op basis van artikel 5, onderdelen c, e en g van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs) zijn zorgplicht arbeidsmarktperspectief niet naleeft.

Volgens de Commissie ligt het in de rede dat het ROC Midden Nederland zijn opleiding Chauffeur wegvervoer vanuit Nieuwegein blijvend richt op het huidige verzorgingsgebied: Midden-Utrecht en aangrenzende gemeenten in Zuid-Holland. Door de omvang van de sector Transport en logistiek in dit gebied, in combinatie met het economisch herstel, zou de opleiding zich de komende jaren weer kunnen ontwikkelen. Dit laat onverlet dat ook individuele bedrijven in de regio Amersfoort kunnen kiezen voor samenwerking met het ROC Midden Nederland in Nieuwegein, maar dit legitimeert nog niet een nieuwe vestiging in Amersfoort.

3. Doelmatigheid:

Tot het schooljaar 2016-2017 overlapt de verzorgingsgebieden van de opleidingen Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland elkaar nauwelijks. Uit de analyse blijkt dat dit mede veroorzaakt wordt door het feit dat bbl-studenten Chauffeur wegvervoer doorgaans de opleiding kiezen die het dichtst bij hun woonplaats is gelegen, ondanks dat binnen een redelijke reistijd deze opleiding ook op andere locaties van andere aanbieders gevolgd kan worden (zie o.a. paragrafen 5.2, 5.3 en 8.2 van bijlage 1).

De vestiging van de opleiding in Amersfoort door het ROC Midden Nederland zorgt er voor dat deze vestiging één op één in verzorgingsgebied overlapt met de opleiding van MBO Amersfoort. MBO Amersfoort bereikte in deze regio jaarlijks zo'n 80 studenten. Gelet op de verwachte beperkte, maar gestage groei van het aantal bbl-ers (zie vorige paragraaf), zal het aantal bbl-studenten Chauffeur wegvervoer in de regio Amersfoort waarschijnlijk toenemen. Dit echter hoogstwaarschijnlijk niet in de omvang en het tempo dat het ROC Midden Nederland voor ogen heeft, namelijk ieder jaar met een hele klas (ca. 20 studenten) starten.

Het verdelen van een waarschijnlijk licht toenemend aantal bbl-studenten in de regio Amersfoort over twee instellingen in plaats van één instelling leidt per saldo tot een verdunning van het aantal studenten per instelling. Volgens voorlopige gegevens (september 2016) heeft voor het schooljaar 2016-2017 MBO Amersfoort 76 studenten ingeschreven voor zijn opleiding in Amersfoort en het ROC Midden Nederland 7 studenten. Dit laatste aantal is lager dan de beoogde 20 studenten en lager dan de signaleringswaarde (18 studenten) voor doelmatigheid zoals vermeld in de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs. De verdunning treft dus als het ware vooral nu het ROC Midden Nederland zelf. De concurrentie tussen MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland in Amersfoort op de opleiding Chauffeur wegvervoer kan volgens de Commissie niet anders dan ten koste gaan van de doelmatigheid van deze opleiding in de regio Amersfoort.

4

Daarnaast constateert de CMMBO in haar analyse dat door het ROC Midden Nederland voorafgaand aan de start van zijn opleiding in Amersfoort geen doelmatigheidsoverleg is gevoerd met MBO Amersfoort dat daar al dezelfde opleiding aanbiedt (zie ook volgende paragraaf).

Gelet op voorgaande concludeert de CMMBO dat het ROC Midden Nederland met de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort (op basis van artikel 6, onderdelen a, c, d en f t/m h van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs) zijn zorgplicht doelmatigheid niet naleeft.

De start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort door het ROC Midden Nederland zorgt voor meer keuzevrijheid in eenzelfde regio. Gelet op het beperkte potentieel aan studenten leidt dit ook tot versnippering. Voor de Commissie weegt in deze situatie de toegenomen keuzevrijheid niet op tegen het doelmatigheidsverlies. Voor studenten die voor een andere aanbieder willen kiezen dan MBO Amersfoort, vormen Nieuwegein (ROC Midden Nederland) en Harderwijk (Landstede) geografisch bereikbare, alternatieve keuzemogelijkheden.

4. Afstemming:

De CMMBO constateert dat het ROC Midden Nederland zijn voornemen de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort te starten niet heeft afgestemd met MBO Amersfoort. Eerder speelde in de betreffende regio een soortgelijke situatie waarbij MBO Amersfoort geen overleg had gevoerd

met het ROC Midden Nederland voorafgaand aan de voorgenomen start van de opleiding Middenkaderfunctionaris Bouw & Infra in Amersfoort (die uiteindelijk niet heeft plaatsgevonden).

In gesprek met de CMMBO hebben het ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort aangegeven vanaf medio 2015 onderling geen (gestructureerd) overleg meer te voeren over de macrodoelmatigheid van hun opleidingsaanbod in de regio Amersfoort. Sinds de defusie van Amarantis in 2012, waaruit o.a. MBO Amersfoort en MBO Utrecht zijn ontstaan, is drie opeenvolgende keren de macrodoelmatigheid van het aanbod aan mbo-opleidingen in de provincie Utrecht geagendeerd en besproken. Het streefbeeld hierbij was te komen tot één roc voor de regio Amersfoort en één roc voor de regio Utrecht met minimale overlap. Dit streefbeeld en de daarvoor benodigde Grote Uitrui tussen mbo-instellingen werden echter niet door alle betrokken partijen gedragen en zijn daarom niet tot stand gekomen. Toen dit laatste medio 2015 helder werd, waren het ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort teleurgesteld en zijn zij ieder hun eigen weg gegaan in de regio Amersfoort met een deels concurrerend aanbod aan opleidingen. Uitzondering is de Entreeopleiding waarvan beide instellingen afgesproken hebben dat deze in Amersfoort uitsluitend door MBO Amersfoort wordt verzorgd.

De Commissie neemt er kennis van dat eerdere initiatieven om via een Grote Uitrui te komen tot één roc voor de regio Amersfoort en één roc voor de regio Utrecht niet zijn geslaagd. De huidige situatie waarbij zowel het ROC Midden Nederland als MBO Amersfoort middelbaar beroepsonderwijs verzorgen in de regio Amersfoort vormt daarom nu het uitgangspunt, ook voor advisering door de Commissie. Dit uitgangspunt blijkt door beide roc 's ook te worden geaccepteerd als feit.

5

Daarnaast acht de Commissie het niet slagen van de Grote Uitrui geen valide argument voor beide instellingen om niet vanuit de huidige situatie tot een gestructureerde afstemming te komen over een macrodoelmatige ontwikkeling van ieders opleidingsaanbod in de regio Amersfoort. Bijvoorbeeld door voor kleinere opleidingen, zoals de opleiding Chauffeur wegvervoer, tot een taakverdeling te komen. Onderlinge competitie op grotere opleidingen behoeft op voorhand niet te worden uitgesloten, maar de situatie in Amersfoort zou toch ten zeerste gebaat zijn bij een evenwichtig geheel van lange termijn afspraken over de verdeling van middelgrote en kleinere opleidingen. Hiermee wordt voorkomen dat de instellingen, zoals afgelopen jaar, veel energie verspillen aan futiele initiatieven, die wel de onderlinge verhoudingen negatief beïnvloeden maar zeer weinig bijdragen aan een gezond en aantrekkelijk aanbod van mbo-opleidingen in Amersfoort. Beide instellingen zijn hierbij gehouden aan uitvoering van de zorgplichten doelmatigheid en arbeidsmarktperspectief.

Advies

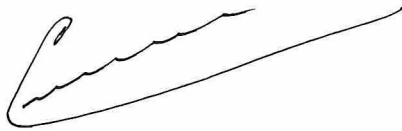
Op basis van voorgaande overwegingen komt de Commissie tot haar volgende advies:

- Het ROC Midden Nederland beëindigt gefaseerd zijn opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort als zelfstandige vestiging zodanig dat vanaf het kalenderjaar 2017 geen nieuwe studenten meer worden ingeschreven en huidige studenten hun opleiding kunnen afronden. Dit laatste eventueel in samenwerking met MBO Amersfoort.

-
- MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland stemmen hun lange termijnstrategie voor het door hen te verzorgen opleidingsaanbod in Amersfoort onderling af. Het doel hiervan is het maken van afspraken die hen beide de gelegenheid geven zich in Amersfoort gezond te ontwikkelen. Dergelijke afspraken zouden kunnen gaan over taakverdeling t.a.v. middelgrote en kleinere opleidingen (waarbij instellingen complementair aan elkaar werken) en mogelijkheden voor competitie bij grotere opleidingen. Instellingen kunnen aldus het terrein waarop zij concurreren om studenten voor een aantal jaren beperken en hun energie richten op kwaliteitsverbetering van het bestaande opleidingspakket.

Hoogachtend,

De Commissie macrodoelmatigheid mbo

Prof. dr. F. Leijnse
Voorzitter

ir. C.J. van Overveld
secretaris

Bijlage 1: Analyse casus Chauffeur wegvervoer Amersfoort

1. Indiener

Naam en contactgegevens
MBO Amersfoort Postbus 2133 3800 CC Amersfoort

2. Overige betrokken partij(en)

Naam en contactgegevens betrokken partij(en)
ROC Midden Nederland Postbus 3065 3502 GB Utrecht

3. Aard van het verzoek

Aard verzoek
MBO Amersfoort heeft de CMMBO verzocht een advies uit te brengen over zijn verschil van inzicht met het ROC Midden Nederland over de macrodoelmatigheid van de door het ROC Midden Nederland met ingang van schooljaar 2016-2017 aan te bieden opleiding Chauffeur wegvervoer op de locatie Amersfoort (Disketteweg). De Commissie beschouwt de voorliggende adviesaanvraag als een verzoek tot geschilbeslechting in de zin van haar niet-wettelijke taak belanghebbenden te adviseren bij een verschil van inzicht over de doelmatige organisatie van het onderwijs. Dit op basis van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs. Aangezien het hier om een verschil van inzicht tussen twee mbo-instellingen gaat, houdt de Commissie ook rekening met de Branchecode goed bestuur in het mbo, met name de artikelen 16 t/m 18. De Commissie adviseert in dezen niet aan de minister.

4. Beschrijving van het verzoek aan de CMMBO

Samenvatting verzoek

MBO Amersfoort biedt in Amersfoort (locatie Modemweg) reeds geruime tijd de opleiding Chauffeur wegvervoer¹ aan. MBO Amersfoort constateert dat met ingang van het schooljaar 2016-2017 ook het ROC Midden Nederland de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort (locatie Disketteweg) gaat aanbieden. Dit zonder enig overleg met MBO Amersfoort. Het ROC Midden Nederland biedt de opleiding Chauffeur wegvervoer al langere tijd enkel in Nieuwegein (locatie Structuurbaan) aan.

Het bezwaar van MBO Amersfoort tegen het starten van de opleiding Chauffeur wegvervoer per schooljaar 2016-2017 door het ROC Midden Nederland in Amersfoort betreft met name de verwachte verdunning van de markt die door het aanbod van ROC Midden Nederland optreedt. Volgens MBO Amersfoort leeft het ROC Midden Nederland met de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer per schooljaar 2016-2017 in Amersfoort niet zijn zorgplicht doelmatigheid na. MBO Amersfoort verzoekt de CMMBO een advies uit te brengen.²

5. Analyse casus

Analyse

5.1 Op welke mbo-opleidingen richt het verzoek zich?

Het verzoek van MBO Amersfoort richt zich op de door het ROC Midden Nederland in Amersfoort te starten opleiding Chauffeur wegvervoer. De opleiding Chauffeur wegvervoer is een tweejarige bbl-opleiding op niveau 2 (basisberoepsopleiding). Studenten van deze opleiding gaan gemiddeld één dag in de week naar school en werken vier dagen in de week bij hun werkgever.

5.2 Wat is het verzorgingsgebied van de opleiding(en)?

MBO Amersfoort verzorgt de opleiding Chauffeur wegvervoer op regionaal niveau³:

- 36% van de studenten van de opleiding Chauffeur wegvervoer woont in Amersfoort en omliggende gemeenten;⁴
- 59% woont in gemeenten oostelijk en ten zuidoosten van Amersfoort (westelijk deel Veluwe, Utrechtse Heuvelrug en Betuwe). Wat betreft het westelijk deel van de Veluwe is er overlap met het verzorgingsgebied van Landstede dat deze opleiding vanaf 2012 is gestart in Harderwijk en Zwolle.
- 5% van de studenten is woonachtig in 't Gooi.

De opleiding van MBO Amersfoort trekt, samengevat, voornamelijk studenten uit de provincie Gelderland en het noordoostelijk deel van de provincie Utrecht. Slechts twee studenten uit de omgeving van Nieuwegein hebben zich ingeschreven bij MBO Amersfoort. Er is meer overlap met het verzorgingsgebied van m.n. Landstede.

¹ Tot het huidige schooljaar 2016-2017 was de naam van de kwalificatie 'Chauffeur goederenvervoer' (crebo 91830). Vanaf het schooljaar 2016-2017 is de naam van de kwalificatie veranderd in 'Chauffeur wegvervoer' (crebo 25364). Beide kwalificaties bevatten dezelfde werkprocessen en zijn inhoudelijk gelijk aan elkaar. Het gaat dus om dezelfde opleiding. In deze analyse wordt verder enkel de naam 'Chauffeur wegvervoer' gehanteerd.

² Casus Chauffeur wegvervoer: MBO Amersfoort versus ROC Midden Nederland. Een verzoek om advies van de Commissie macrodoelmatigheid mbo, MBO Amersfoort, juni 2016.

³ Bron: DUO, basisregister onderwijs, cijfers over schooljaar 2015-2016.

⁴ Gemeenten Amersfoort, Leusden, Soest, Baarn, Bunschoten, Nijkerk en Woudenberg.

Het ROC Midden Nederland verzorgt de opleiding Chauffeur wegvervoer (locatie Nieuwegein) eveneens op regionaal niveau:

- 33% van de studenten van de opleiding Chauffeur wegvervoer woont in Utrecht en omliggende gemeenten;⁵
- 44% is afkomstig uit gemeenten westelijk van Utrecht/Nieuwegein, waarvan bijna de helft uit de provincie Zuid-Holland.
- 23% van de studenten woont in gemeenten ten zuiden en zuidoosten van Utrecht/Nieuwegein, voornamelijk in de provincie Utrecht, niet in Rivierenland (provincie Gelderland, waar ROC Rivor sinds 2012 deze opleiding aanbiedt vanuit Tiel).

De opleiding van het ROC Midden Nederland (locatie Nieuwegein) heeft, samengevat, vooral studenten die afkomstig zijn uit het zuidelijk en westelijk deel van de provincie Utrecht en het aangrenzende gebied van de provincie Zuid-Holland. Slechts drie studenten uit de omgeving van Amersfoort staan in het schooljaar 2015-2016 ingeschreven bij het ROC Midden Nederland.

Samengevat constateert de CMMBO dat:

- de locaties Amersfoort van MBO Amersfoort en Nieuwegein van het ROC Midden Nederland ieder een (beperkt) regionaal verzorgingsgebied kennen. De studenten van deze opleidingen Chauffeur wegvervoer volgen hun opleiding blijkbaar in de buurt van hun woonplaats;
- de verzorgingsgebieden van MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland (locatie Nieuwegein) van de opleiding Chauffeur wegvervoer elkaar complementeren en elkaar nagenoeg niet overlappen.

5.3 Hoeveel studenten volgen de betrokken opleiding(en) in het verzorgingsgebied?

Onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van de ontwikkeling van het aantal studenten van de opleiding Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland in de periode 2011 t/m 2015. Tevens is het landelijk aantal studenten van deze opleiding aangegeven.

Tabel 1

Aantal studenten Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort en ROC Midden Nederland

Instelling	2011	2012	2013	2014	2015
MBO Amersfoort	82*	82	75	72	81
ROC Midden Nederland	110	103	97	80	64
Nederland (bbl)	3.093	2.770	2.195	1.613	1.699

Bron: DUO, basisregister onderwijs

* = periode Amarantis

Tabel 1 laat zien dat het landelijk aantal studenten Chauffeur wegvervoer in 2014 ten opzichte van 2011 bijna is gehalveerd (-48%). Vanaf 2015 is sprake van een trendbreuk: het aantal studenten is ten opzichte van 2014 weer gestegen (+ 6%). Deze ontwikkeling komt min of meer overeen met ontwikkelingen in de branche Transport en logistiek (zie paragraaf 5.4).

⁵ Gemeenten Utrecht, Houten, Nieuwegein, IJsselstein, Bunnik en Zeist.

Ten opzichte van de landelijke ontwikkeling is het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort de afgelopen jaren redelijk constant gebleven. De beperkte daling in 2013 en 2014 kan mede veroorzaakt zijn door de start van deze opleiding door Landstede in 2012⁶.

Het aantal studenten van de opleiding Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland (locatie Nieuwegein) is de afgelopen jaren gedaald. In tegenstelling tot de landelijke ontwikkeling is het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland in 2015 niet gestegen, maar verder gedaald. De daling in de periode 2011 t/m 2015 bedraagt 42%, hetgeen overeenkomt met een gemiddelde jaarlijkse daling van zo'n 10%. De daling kan, naast de economische ontwikkeling, mede veroorzaakt zijn door de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer door ROC Rivor in 2012⁷.

De CMMBO constateert samengevat dat:

- Het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort de afgelopen jaren redelijk constant is gebleven, ondanks ontwikkelingen in de sector en nieuw concurrerend aanbod van deze opleiding door Landstede.
- Het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland sinds 2011 gestaag is afgenomen en zich in schooljaar 2015-2016 niet hersteld. Dit is deels te verklaren door de economische ontwikkeling van de sector en nieuw concurrerend aanbod van deze opleiding door ROC Rivor.

5.4 Wat is het arbeidsmarktperspectief van betrokken opleidingen in het verzorgingsgebied?

Voor de analyse van het arbeidsmarktperspectief van de opleiding Chauffeur wegvervoer heeft de CMMBO diverse bronnen geraadpleegd. Dit geeft het volgende beeld:

1. Landelijke arbeidsmarktontwikkelingen sector Transport en logistiek

De sector Transport en Logistiek reageert heftig op conjuncturele ontwikkelingen.

Beroepsgoederenvervoer is de hoofdactiviteit van 94% van de bedrijven in de sector. Van de werknemers in de sector werkt 62% als chauffeur. De economische crisis heeft de sector hard geraakt. De werkgelegenheid in het beroepsgoederenvervoer is met name vanaf 2012 gedaald als gevolg van de afgenomen vraag naar vervoer over de weg. Per kwartaal stroomden gemiddeld 1000 chauffeurs meer uit dan er instroomden. Ondanks de krimp was er wel een vervangingsvraag.⁸ De krimp van de werkgelegenheid van chauffeurs tussen 2008-2015 ging vooral ten koste van het aantal chauffeurs in vaste dienst, aldus het Sectorinstituut Transport en Logistiek.

⁶ Het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van Landstede is gegroeid van 20 in schooljaar 2012-2013 naar 55 in schooljaar 2015-2016, waaronder studenten uit gemeenten uit het westelijk deel van de Veluwe. Bron: DUO, basisregister onderwijs.

⁷ Voorafgaand aan de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer door ROC Rivor in 2012, had het ROC Midden Nederland in schooljaar 2011-2012 nog 22 studenten Chauffeur wegvervoer die in de regio Rivierenland (provincie Gelderland) woonden. Anno 2015 trekt het ROC Midden Nederland nagenoeg geen studenten Chauffeur wegvervoer uit deze regio meer aan. Het aantal studenten Chauffeur wegvervoer van ROC Rivor is toegenomen van 11 in schooljaar 2012-2013 tot 30 in schooljaar 2015-2016. Bron: DUO, basisregister onderwijs.

⁸ SOOB (2013). Sectorplan Transport en Logistiek 2014-2015, p. 4.

Volgens diverse bronnen, zoals het UWV⁹ en het CBS¹⁰, neemt vanaf 2015 het aantal baanopeningen in de sector Transport en Logistiek weer toe als gevolg van groei (uitbreidingsvraag door het economisch herstel dat in 2014 is ingezet) en uitstroom (vervangingsvraag door m.n. vergrijzing¹¹). Het ROA¹² verwacht tot 2020 voor mbo-opleidingen Transport en logistiek op niveau 2/3 (dus niet enkel de opleiding Chauffeur wegvervoer) een jaarlijkse uitbreidingsvraag van 0,9% en een vervangingsvraag van 3,3% van de beroepsbevolking in de sector. De jaarlijks verwachte instroom vanuit het beroepsonderwijs wordt geraamd op 5,2% van de beroepsbevolking in de sector. Het verwachte aanbod overtreft de vraag, het arbeidsmarktperspectief wordt daarom als ‘matig’ beschouwd.

De prognose van het Sectorinstituut Transport en Logistiek is dat het aantal baanopeningen voor chauffeurs goederenvervoer zal toenemen naar zo’n 12.000 in 2018¹³. Dit aantal is als volgt opgebouwd:

- de jaarlijkse uitstroom naar pensioen loopt naar verwachting op tot ruim 2.000 chauffeurs;
- de jaarlijkse overige uitstroom bedraagt ca. 8.000 chauffeurs;
- de verwachte uitbreidingsvraag van chauffeurs loopt op tot bijna 2.000 chauffeurs.

Tegelijk is het aantal werkloze chauffeurs op dit moment nog aanzienlijk en zijn er landelijk gezien relatief veel werkloze chauffeurs vergeleken met het aantal vacatures. Het UWV spreekt nu nog van een ruime arbeidsmarkt, echter, analyses van de in- en uitstroom van chauffeurs wijzen uit dat het aantal baanopeningen de komende jaren zal stijgen en zal leiden tot krapte op de arbeidsmarkt. De regionale verschillen zijn groot¹⁴.

De sector transport en logistiek is voor de instroom van medewerkers voor een groot deel afhankelijk van mbo’ers (59% van de totale instroom). Voor de instroom in het beroepsgoederenvervoer zijn bbl-studenten Chauffeur wegvervoer belangrijk. Het aantal bbl-studenten is in de periode 2011 t/m 2014 sterk gedaald en neemt vanaf 2015 weer toe (zie paragraaf 5.3). Het Sectorinstituut Transport en Logistiek verwacht dat het aantal gediplomeerde schoolverlaters van de opleiding Chauffeur wegvervoer dat de sector instroomt, de uitstroom van chauffeurs slechts deels kan opvangen¹⁵.

Het schoolverlatersonderzoek van het ROA geeft een landelijk beeld van de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters anderhalf jaar na het beëindigen van de opleiding. Tabel 2 geeft enkele kerngegevens van de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters Chauffeur wegvervoer.

⁹ Volgens het UWV is in 2015 het aantal banen in de sector Vervoer en opslag gegroeid met 1,3% (5000 banen). Het UWV verwacht in 2016 eveneens een groei van 1,3% (5000 banen) en in 2017 een groei van 0,8% (3000 banen). Bron: UWV (2016), Arbeidsmarktprognose 2016-2017, p. 17.

¹⁰ Ook CBS noemt de verwachtingen voor het wegvervoer voor 2016 positief. Binnen de transportsector ontwikkelen de post- en koeriersdiensten en het vervoer over land zich voorspoedig, respectievelijk 4% en 3% omzettoename in het 1e kwartaal 2016. Bron: CBS Kwartaalmonitor Transport en logistiek, 1e kwartaal 2016.

¹¹ In de sector Transport en logistiek is sprake van vergrijzing en ontgroening. Het aandeel werknemers in de categorie 50+ is tussen 2011 en 2013 gestegen van ca. 28% naar 34% en naar 40% in 2016. Deze stijging komt vrijwel geheel voor rekening van de 60-plussers. Door de vergrijzing blijft de uitstroom van werknemers uit de sector gaande en is er sprake van een flinke vervangingsvraag. Bron: SOOB (2013), Sectorplan Transport en Logistiek 2014-2015, pp. 8-9, 12.

¹² ROA, Arbeidsmarktinformatiesysteem (AIS)

¹³ SITL (2015). Arbeidsmarkt-rapportage beroepsgoederenvervoer over de weg en logistiek 2015, p. 8.

¹⁴ Idem, pp. 19-21.

¹⁵ SITL (2014). Arbeidsmarkt- en Onderwijsinformatie Transport en Logistiek, p. 27.

Ter vergelijking is ook het gemiddelde voor alle MBO-2 opleidingen (bol + bbl) vermeld.

Tabel 2
Arbeidsmarktpositie schoolverlaters Chauffeur wegvervoer bbl-2 en opleidingen mbo-2

	2010		2012		2014	
	Chauffeur bbl-2	mbo-2	Chauffeur bbl-2	mbo-2	Chauffeur bbl-2	mbo-2
Uitstroom naar arbeidsmarkt	98%	78%	99%	77%	98%	73%
Werkloos	3,8%	7,1%	3,4%	9,4%	3,5%	9,7%
Werk op niveau	71%	66%	60%	69%	63%	69%
Doorstroom naar vervolgonderwijs	7%	46%	3%	43%	3%	47%
Werk in regio	92%	95%	93%	95%	90%	95%

Bron: ROA (SIS)

Uit tabel 2 blijkt onder andere dat vrijwel alle gediplomeerde schoolverlaters van de opleiding Chauffeur wegvervoer uitstromen naar de arbeidsmarkt; een klein percentage stroomt door naar vervolgonderwijs. Het percentage werkloosheid voor schoolverlaters bbl niveau 2 Chauffeur wegvervoer is lager dan het landelijk gemiddelde voor mbo niveau 2 en is tussen 2010 en 2014 vrij constant rond 3,5%. Het overgrote deel van de schoolverlaters van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer vindt werk in de eigen regio.

Tabel 3 op de volgende pagina geeft een samenvattend overzicht van de arbeidsmarktontwikkelingen voor chauffeurs wegvervoer.

Tabel 3**Ontwikkeling sector: arbeidsbehoefte en arbeidsaanbod chauffeurs (werkelijk en verwacht)**

Ontwikkeling	2012	2014	2016	2018	2020
Arbeidsbehoefte (chauffeurs)					
Uitstroom wegens pensioen	Laag	Licht stijgend	Stijgend	Stijgend	Hoog
Overige uitstroom (o.a. werkloosheid)	Zeer hoog	Licht dalend	Dalend	Stabiel	Beperkt
Uitbreidingsvraag (door groei sector)	Sterk dalend	Laag	Stijgend	Licht stijgend	Hoog
Vacatures	Laag	Zeer laag	Stijgend	Hoog	Zeer hoog
Leeftijdsopbouw (aandeel 50+'ers)	Licht stijgend	Licht stijgend	Stijgend	Hoog	Hoog
Arbeidsaanbod (chauffeurs)					
Aantal bbl-leerlingen in chauffeursopleiding	Dalend	Stijgend	Stabiel	Stabiel	Stabiel
Bereidheid werkgevers voor leerbedrijven of cofinanciering bbl	Laag	Zeer laag	Hoog	Zeer hoog	Zeer hoog
Noodzaak instroom i.v.m. contra cyclisch karakter	Niet aanwezig	Aanwezig	Urgent	Urgent	Urgent

Bron: SOOB (2015). Sectorplan Transport en Logistiek 2016-2017, bijlage 1.

2. Regionale arbeidsmarktontwikkelingen sector Transport en logistiek Utrecht en Amersfoort

Voor een globaal beeld van de ontwikkeling van de regionale arbeidsmarkt is in onderstaande tabel 4 het aantal banen van werknemers in de sector Vervoer en opslag voor de arbeidsmarktregio's Amersfoort en Midden-Utrecht weergegeven. Hieruit blijkt onder andere dat het aantal banen in 2014 t.o.v. 2008 in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht is afgenomen (overeenkomstig de landelijke ontwikkeling), terwijl het aantal banen in de arbeidsmarktregio Amersfoort is toegenomen. Daarnaast blijkt dat de werkgelegenheid in deze sector in de arbeidsregio Midden-Utrecht groter is dan in de arbeidsmarktregio Amersfoort. Ook wanneer enkel de deelsector beroepsgoederenvervoer in ogenschouw wordt genomen¹⁶.

¹⁶ Volgens gegevens van het Sectorinstituut waren in de deelsector beroepsgoederenvervoer in 2013 in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht ruim 4.200 personen werkzaam en in de arbeidsmarktregio Amersfoort bijna

Tabel 4

Aantal banen van werknemers in de sector Vervoer en opslag naar arbeidsmarktregio (x 1.000)

Arbeidsmarktregio	2008	2010	2012	2014	2014 t.o.v. 2008
Amersfoort	5	5	5	6	+ 20%
Midden-Utrecht*	21	21	22	19	- 10%
Nederland	386	377	376	364	- 6%

* = excl. Gemeente Stichtse Vecht

Bron: CBS, bewerking CMMBO

Onderstaande tabel 5 schetst de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters van de opleiding Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort en het ROC Midden Nederland. Voor beiden ligt het voorlopige percentage gediplomeerde schoolverlaters dat minimaal 12 uur per week werkt flink hoger dan de signaleringswaarde van 70% in de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs. (Nagenoeg) alle gediplomeerde schoolverlaters zijn meer dan 12 uur per week aan het werk.

Tabel 5

Arbeidsmarktpositie gediplomeerde schoolverlaters 2013-2014 in 2015 (opleiding Chauffeur wegvervoer bbl-2)

Arbeidsmarktregio	% Werk	% Werk => 12 uur per week
Nederland	98%	98%
ROC Midden Nederland	95%	95%
MBO Amersfoort	100%	100%

Bron: CBS

Ook het verwachte arbeidsmarktperspectief van de opleiding Chauffeur wegvervoer voor de regio's Midden-Utrecht en Amersfoort is goed volgens SBB. Onderstaande tabel 6 geeft een overzicht van de indicatoren 'kans op werk' en 'kans op stage' voor de betrokken opleiding.

Tabel 6

Kans op stage en werk (SBB)

Arbeidsmarktregio	Kans op stage	Kans op werk
Nederland	voldoende	goed
Midden-Utrecht	voldoende	goed
Amersfoort	voldoende	goed

Bron: SBB, voorjaar 2016

Samengevat constateert de CMMBO over het (regionale) arbeidsmarktperspectief van de opleiding Chauffeur wegvervoer het volgende:

- De werkgelegenheid in de sector Vervoer en opslag en de deelsector Goederenvervoer is in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht groter dan in de arbeidsmarktregio Amersfoort. De werkgelegenheid is de afgelopen jaren in de regio Amersfoort gegroeid. Dit in tegenstelling tot de

regio Utrecht waar de werkgelegenheid, overeenkomstig de landelijke ontwikkeling, de afgelopen jaren onder druk heeft gestaan.

- De werkgelegenheid in de sector heeft zich in 2015 landelijk hersteld, de verwachting is dat dit herstel de komende jaren doorzet en er sprake is van enige groei.
- Het aantal baanopeningen voor chauffeurs wegvervoer neemt door de verwachte uitbreidings- en vervangingsvraag de komende jaren toe. Baanopeningen worden vooralsnog met name ingevuld door werkzoekende chauffeurs, maar er ontstaat ook meer ruimte voor bbl-ers van de opleiding Chauffeur wegvervoer. Het gaat om een beperkte, maar vooralsnog gestage groei bbl-ers van naar schatting enkele procenten per jaar (zie ook de volgende paragraaf 5.5).
- De verwachte landelijk ontwikkeling uit het voorgaande punt geldt hoogstwaarschijnlijk ook voor de regio's Amersfoort en Midden-Utrecht. Dit betekent dat er zowel voor MBO Amersfoort in Amersfoort, respectievelijk het ROC Midden-Nederland in Nieuwegein enige ruimte is voor groei van het aantal studenten (zie ook volgende paragraaf).
- Doordat de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer 'meebeweegt' met de economische ontwikkelingen, komen gediplomeerden van de opleiding nagenoeg allemaal aan het werk.

5.5 Visie van belanghebbende(n)

De CMMBO heeft voor haar onderzoek een gesprek gevoerd met experts uit de branche over de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer.

De bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer richt zich met name op jongeren in het initiële beroepsonderwijs die bij aanvang van de opleiding vaak nog geen 18 jaar zijn (en daarmee onder de kwalificatieplicht vallen):

- De bbl-ers komen meestal in dienst bij een detacheerder die hen uitleent aan transportbedrijven. Dit kan het collectief geregelde detacheringsbedrijf van de branche zijn, of een andere commerciële detacheerder. Slechts een heel klein deel van de bbl-ers treedt rechtstreeks in dienst bij een (groot) transportbedrijf.
- Hun rij-opleiding volgen bbl-ers bij private rij scholen. De kosten voor het verwerven van het rijbewijs worden deels vergoed vanuit het O&O-fonds van de branche.
- Een roc verzorgt tenslotte de beroepsopleiding Chauffeur wegvervoer. De bbl-ers zijn vrij om te kiezen bij welk roc zij hun opleiding willen volgen en zich inschrijven. In de praktijk is dit meestal het roc dat het dichtst bij de woonplaats is gelegen.

De branche heeft geen afspraken met roc's over de geografische spreiding van de opleiding. Roc's besluiten zelf of ze de opleiding Chauffeur wegvervoer aanbieden. Het aantal studenten per opleiding is doorgaans beperkt. Bbl-ers volgen hun opleiding Chauffeur wegvervoer meestal zo dicht mogelijk bij hun woonplaats. De wijze werving van nieuwe studenten door roc's verschilt per regio, soms zijn daar ook detacheerders en rij scholen bij betrokken (op open dagen e.d.). Detacheerders beslissen zelfstandig over welke geïnteresseerde jongeren zij een arbeidsovereenkomst voor een bbl-traject aanbieden.

Opleidingsadviseurs van de brancheorganisatie en roc's stemmen gezamenlijk af over de inhoud van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer. Een aandachtspunt hierbij is het beperken van de ongediplomeerde uitstroom. Tijdens hun bbl-opleiding behalen jongeren doorgaans hun rijbewijs dat in combinatie met enkele theoriecertificaten het chauffeursdiploma vormt. Zodra de bbl-er dit chauffeursdiploma heeft behaald, is de animo om de gehele bbl-opleiding af te maken minder en wil men het liefst zo snel mogelijk als chauffeur aan de slag. De inzet is er op gericht dat zoveel mogelijk

bbl-ers toch hun gehele opleiding afronden.

De branche verwacht de komende jaren een beperkte, maar wel gestage groei van het aantal bbl-ers Chauffeur wegvervoer. De schatting is dat de instroom jaarlijks met zo'n 5% à 7% kan groeien. De bbl-opleiding is niet geschikt voor zij-instromers, zij volgen doorgaans een korter, intensiever traject voor het behalen van hun chauffeursdiploma. Daarnaast wordt een deel van de huidige baanopeningen nu ingevuld door werkzoekende chauffeurs.

Samengevat constateert de CMMBO dat:

- Er de komende jaren ruimte is voor enige groei (jaarlijks zo'n 5% tot 7%) van de instroom van het aantal bbl-ers Chauffeur wegvervoer. Ook in de regio's Midden-Utrecht en Amersfoort.
- Praktijkervaringen uit de branche bevestigen dat bbl-ers Chauffeur wegvervoer hun opleiding doorgaans zo dicht mogelijk bij hun woonplaats volgen (zie ook paragraaf 5.2).
- De branche geen actieve rol speelt in de planning van het aanbod van de opleiding.

5.6 Resultaten van afstemming tussen partijen

De CMMBO constateert dat het ROC Midden Nederland zijn voornemen de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort te starten niet heeft afgestemd met MBO Amersfoort. In een gesprek heeft de CMMBO aan beide instellingen gevraagd een nadere toelichting te geven op het ontstane verschil van inzicht.

Het ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort geven beide aan vanaf medio 2015 onderling geen (gestructureerd) overleg meer te voeren over de macrodoelmatigheid van hun opleidingen in de regio Amersfoort. Sinds de defusie van Amarantis in 2012, waaruit o.a. MBO Amersfoort en MBO Utrecht zijn ontstaan, is driemaal de macrodoelmatigheid van het aanbod aan mbo-opleidingen in de provincie Utrecht geagendeerd en besproken¹⁷. Het streefbeeld hierbij was te komen tot één roc voor de regio Amersfoort en één roc voor de regio Utrecht met minimale overlap. Dit streefbeeld en de daarvoor benodigde transitie werd echter niet door alle betrokken partijen gedragen en is daarom niet tot stand gekomen. Toen dit laatste medio 2015 helder werd, hebben het ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort besloten geen doelmatigheidsoverleg meer te voeren en ieder hun eigen weg te gaan in de regio Amersfoort met een concurrerend aanbod aan opleidingen¹⁸. Uitzondering is de Entreeopleiding waarvan beide instellingen afgesproken hebben dat deze in Amersfoort door MBO Amersfoort wordt verzorgd.

In het licht van het bovenstaande heeft MBO Amersfoort besloten een verzoek aan de CMMBO te richten over de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer door het ROC Midden Nederland in Amersfoort. MBO Amersfoort geeft aan dat zijn opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort de afgelopen jaren zo'n 70 tot 80 studenten heeft en dat dit ook het minimum is om de opleiding kwalitatief goed te kunnen verzorgen. Op basis van zijn ervaringen verwacht MBO Amersfoort wel enige groei van dit aantal de komende jaren, maar beperkt. De start van deze opleiding door het ROC

¹⁷ Het gaat achtereenvolgens om: het advies van de Commissie macrodoelmatigheid Amarantis ('Slimmer samen', 2013); vervolgens de activiteiten van de door de minister aangestelde procesbegeleider (2013 – 2014) en tenslotte een initiatief van de betrokken mbo-instellingen (2015).

¹⁸ Behalve onderhavige casus had MBO Amersfoort recent het voornemen in Amersfoort de opleiding Middenkaderfunctionaris Bouw en Infra per schooljaar 2016-2017 te starten in concurrentie met dezelfde opleiding van het ROC Midden Nederland in Amersfoort. Nadat het ROC Midden Nederland deze casus voor advies aan het CMMBO heeft voorgelegd, heeft MBO Amersfoort zelf afgezien van de start van deze opleiding.

Midden Nederland in Amersfoort leidt naar de verwachting van MBO Amersfoort tot een zodanige verdunning van het aantal studenten dat de kwaliteit van zijn opleiding onder druk komt te staan. Vooralsnog zijn er per 1 september 2016 zo'n 76 bbl-ers door MBO Amersfoort ingeschreven voor de opleiding Chauffeur wegvervoer.

Het ROC Midden Nederland geeft aan zijn opleidingen in Amersfoort nu te versterken nadat het eerder genoemde doelmatigheidsoverleg geen resultaten heeft opgeleverd. Volgens het ROC Midden Nederland is op verzoek van private partners (een detacheerder en rijschool) de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort per schooljaar 2016-2017 gestart. Mede op basis van verwachtingen van de private partners over belangstelling voor bbl-ers onder transportbedrijven in de regio Amersfoort is het ROC Midden Nederland voorafgaand aan het schooljaar 2016-2017 wervingsactiviteiten¹⁹ gaan uitvoeren in Amersfoort met als doel met een hele klas, ca. 20 studenten, in Amersfoort te kunnen starten per schooljaar 2016-2017. Vooralsnog zijn er zo'n 7 bbl-ers voor de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort ingeschreven en 71 bbl-ers voor deze opleiding in Nieuwegein (stand per september 2016). Aangezien het hier een bbl-opleiding betreft die op verzoek van marktpartijen in de eigen regio is gestart, is het ROC Midden Nederland van mening dat concurrentie mogelijk moet zijn.

Op basis van de ontvangen informatie en gevoerde gesprekken concludeert de CMMBO het volgende:

- De Commissie neemt er kennis van dat eerdere initiatieven om via een 'Grote Uitrui' te komen tot één roc voor de regio Amersfoort en één roc voor de regio Utrecht zijn niet geslaagd. De huidige situatie waarbij zowel het ROC Midden Nederland als MBO Amersfoort middelbaar beroepsonderwijs verzorgen in de regio Amersfoort vormt daarom nu het uitgangspunt, ook voor advisering door de Commissie.
- Daarnaast acht de Commissie het niet slagen van de Grote Uitrui geen valide argument voor beide instellingen om niet vanuit de huidige situatie tot een gestructureerde afstemming te komen over een macrodoelmatige ontwikkeling van ieders opleidingsaanbod in de regio Amersfoort. Bijvoorbeeld door voor kleinere opleidingen, zoals de opleiding Chauffeur wegvervoer, tot een taakverdeling te komen. Onderlinge competitie is (daar waar het kan) niet op voorhand uitgesloten, maar beide instellingen zijn hierbij gehouden aan uitvoering van de zorgplichten doelmatigheid en arbeidsmarktperspectief.
- De Commissie is van oordeel dat het ROC Midden Nederland zelf het initiatief heeft genomen voor de start van een met MBO Amersfoort concurrerende bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort en dat dit niet voortvloeit uit o.a. een breder gedragen verzoek vanuit de branche in de regio Amersfoort. De schriftelijke adhesiebetuigingen van twee private partners²⁰ ondersteunen hooguit het initiatief van het ROC Midden Nederland om in Amersfoort deze opleiding te starten, maar bevestigen niet dat het ROC Midden Nederland louter handelt op hun verzoek. Daarnaast is de Commissie van mening dat een vraag van individuele bedrijven vanuit de regio Amersfoort aan het ROC Midden Nederland (bedrijven zijn immers vrij in hun keuze met welke instelling(en) ze willen samenwerken) niet automatisch hoeft te leiden tot de vestiging van die gehele opleiding in Amersfoort, maar ook bediend kan worden vanuit de bestaande vestiging in Nieuwegein.
- Het argument dat door vestiging van de opleiding in Amersfoort het ROC Midden Nederland een deel van zijn huidige bbl-studenten Chauffeur wegvervoer die reeds in (de buurt van) Amersfoort wonen dicht bij huis les kan geven²¹ wordt ontkracht door de analyse van de herkomst van de

¹⁹ O.a. een open dag en werving via de website van het ROC Midden Nederland.

²⁰ Bijlagen bij brief van het ROC Midden Nederland aan de CMMBO d.d. 6 september 2016

²¹ idem

huidige studenten (zie paragraaf 5.2) waaruit blijkt dat er tot en met schooljaar 2015-2016 nauwelijks bbl-studenten Chauffeur wegvervoer uit (de buurt van) Amersfoort bij het ROC Midden Nederland in Nieuwegein hun opleiding volgen. Om die enkele bbl-ers, voor zover nodig, beter te begeleiden is een nieuwe vestiging in Amersfoort volgens de Commissie disproportioneel en zijn er mogelijkheden om dat vanuit de bestaande vestiging in Nieuwegein te organiseren (bijvoorbeeld op locatie bij een leerbedrijf). Dit geldt ook voor bbl-ers Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland die mogelijk in de regio Utrecht wonen en in de regio Amersfoort hun beroepspraktijkvorming volgen.

- Het ROC Midden Nederland had een betere analyse uit kunnen voeren voorafgaand aan het besluit in Amersfoort de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer nieuw te vestigen. Een meer gedegen marktanalyse had ten eerste duidelijk kunnen maken dat MBO Amersfoort reeds de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer aanbiedt in Amersfoort²². Ten tweede had dan duidelijk kunnen worden dat het beoogde aantal van ca. 20 studenten bij de start van schooljaar 2016-2017 hoogstwaarschijnlijk niet door de autonome groei van het aantal bbl-ers Chauffeur wegvervoer in de regio Amersfoort gerealiseerd had kunnen worden, maar ook ten koste had moeten gaan van het aantal studenten van deze opleiding van MBO Amersfoort²³. Dan wel dat de doelstelling van 20 studenten bij de start aan de hoge kant was.

5.7 Overige aandachtspunten

N.v.t.

6. Naleving zorgplicht arbeidsmarktperspectief

De analyse of de zorgplicht arbeidsmarktperspectief wordt nageleefd richt zich, conform adviesaanvraag, op de start van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort door het ROC Midden Nederland.

De naleving van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief wordt in ieder geval bepaald aan de hand van de criteria in artikel 5 van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs. Deze zijn als volgt:

Onderbouwing naleving van de zorgplicht arbeidsmarktperspectief

6.1 Heeft 70% of meer van de gediplomeerden van de beroepsopleiding(en), die naar de arbeidsmarkt zijn uitgestroomd, ruim een jaar na afstuderen een baan gevonden (artikel 5a)?

De bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland in Amersfoort is net gestart per schooljaar 2016-2017. Daarom zijn nog geen gediplomeerden uitgestroomd en kan dit percentage voor de locatie Amersfoort niet bepaald worden.

²² Het ROC Midden Nederland geeft aan abusievelijk zijn analyse beperkt te hebben tot crebo 25364 en niet crebo 91830 in de analyse betrokken te hebben, terwijl dit dezelfde opleidingen zijn.

²³ MBO Amersfoort heeft de laatste vijf jaren zo'n 70 tot 80 bbl-ers Chauffeur wegvervoer in zijn regio. Wanneer de door ROC Midden Nederland beoogde 20 bbl-ers in Amersfoort in schooljaar 2016-2017 gerealiseerd hadden moeten worden door groei van bbl-ers in de regio, had zich (in relatie tot het aantal bbl-ers van MBO Amersfoort) een groei van zo'n 25% voor moeten doen. Dit is gelet op de arbeidsmarktverwachtingen (zie paragraaf 5.4) niet reëel. Het ROC Midden Nederland heeft daarnaast niet aannemelijk gemaakt op andere wijze het totaal aantal bbl-ers Chauffeur wegvervoer in de regio Amersfoort te vergroten ('de vijver groter te maken').

Tabel 5 in paragraaf 5.4 illustreert dat van de opleiding Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland in Nieuwegein en van MBO Amersfoort in Amersfoort bijna alle gediplomeerden meer dan 12 uur per week werken.	
6.2	Heeft 50% of meer van de werkende gediplomeerden van de beroepsopleiding(en) ruim een jaar na afstuderen een baan gevonden op het niveau van de opleiding (artikel 5b)?
Hierover zijn geen gegevens beschikbaar.	
6.3	Heeft het betrokken bevoegd gezag zich voldoende rekenschap gegeven van de verwachte behoefte aan gediplomeerden van de beroepsopleiding(en) op de regionale arbeidsmarkt, hetgeen wordt ondersteund met actuele en zo volledig mogelijke data waarmee die behoefte aannemelijk wordt gemaakt (artikel 5c)?
Nee, het ROC Midden Nederland heeft het besluit de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort te starten enkel gebaseerd op de verwachtingen van twee private partners (detacheerder en rijsschool). De marktanalyse voorafgaand aan het besluit de opleiding te starten was daarom niet volledig genoeg (zie o.a. paragraaf 5.6).	
6.4	Heeft het bevoegd gezag in voldoende mate gezien, indien het een beroepsopleiding betreft die mede op de landelijke arbeidsmarkt is gericht, wat de verwachte behoefte aan gediplomeerden op de landelijke arbeidsmarkt is, en is op basis hiervan het aanbieden van de betreffende beroepsopleiding te rechtvaardigen (artikel 5d)?
N.v.t.	
6.5	Heeft het bevoegd gezag bij het inschrijven van deelnemers in voldoende mate met andere aanbieders van eenzelfde beroepsopleiding afstemming bereikt met het oog op het arbeidsmarktperspectief van de betreffende beroepsopleiding (artikel 5e)?
Nee, het ROC Midden Nederland heeft bij het inschrijven van deelnemers voor zijn opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort niet afgestemd met MBO Amersfoort met het oog op het arbeidsmarktperspectief van deze opleiding voor de regio Amersfoort.	
6.6	Heeft het bevoegd gezag zich voldoende rekenschap gegeven van de bijdrage van de betreffende beroepsopleiding aan doorstroom naar een hoger opleidingsniveau of naar het hoger beroepsonderwijs (artikel 5f)?
N.v.t. Tabel 2 in paragraaf 5.4 illustreert dat bijna alle schoolverlaters van de opleiding Chauffeur wegvervoer uitstromen naar de arbeidsmarkt.	
6.7	Heeft het bevoegd gezag in voldoende mate onderzocht of de benodigde beroepspraktijkvormingsplaatsen beschikbaar zijn voor het aantal deelnemers van de betreffende beroepsopleiding (artikel 5g)?
Het betreft hier een bbl-opleiding waarbij de vraag vanuit de arbeidsmarkt bepalend is voor het aantal deelnemers aan de opleiding.	
6.8	Borgt het bevoegd gezag de toegankelijkheid van onderwijs voor kansarme groepen in de arbeidsmarktregio met het verzorgen van de betreffende beroepsopleiding (artikel 5h)?

N.v.t. De opleiding Chauffeur wegvervoer is niet primair gericht op kansarme groepen.
6.9 Overige aandachtspunten
N.v.t.

7. Naleving zorgplicht doelmatigheid

De analyse of de zorgplicht doelmatigheid wordt nageleefd richt zich, conform adviesaanvraag, op de start van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort door het ROC Midden Nederland.

De naleving van de zorgplicht doelmatigheid wordt in ieder geval bepaald aan de hand van de criteria in artikel 6 van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs. Deze zijn als volgt:

Onderbouwing naleving zorgplicht doelmatigheid
7.1 Wordt er door twee of meer mbo-instellingen in hetzelfde verzorgingsgebied dezelfde beroepsopleiding aangeboden en heeft ieder van de instellingen meer dan 18 studenten voor die beroepsopleiding ingeschreven (artikel 6a)?
(Vooralsnog) Nee. Zowel MBO Amersfoort als het ROC Midden Nederland bieden in Amersfoort de opleiding Chauffeur wegvervoer aan. Uit voorlopige cijfers blijkt dat MBO Amersfoort ruim 70 deelnemers heeft in het schooljaar 2016-2017 en het ROC Midden Nederland minder dan 10 (stand september 2016). Het definitieve aantal studenten wordt per 1 oktober gemeten ²⁴ .
7.2 Zijn er landelijk minder dan 50 studenten ingeschreven voor de betreffende beroepsopleiding en zijn deze studenten ingeschreven bij één instelling (artikel 6b)?
N.v.t.
7.3 Heeft het bevoegd gezag zich voldoende rekenschap gegeven van het aantal vergelijkbare bekostigde beroepsopleidingen in hetzelfde verzorgingsgebied (artikel 6c)?
Nee. De analyse van het ROC Midden Nederland ter voorbereiding op de start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort was op dit punt onvolledig. Het ROC Midden Nederland verkeerde daardoor in de veronderstelling dat MBO Amersfoort deze opleiding niet aanbood (zie paragraaf 5.6, allerlaatste aandachtspunt).
7.4 Heeft het bevoegd gezag de afstemming met andere bevoegd gezagsorganen gezocht en afdoende aangestuurd op samenwerking zodat een doelmatig aanbod van de betreffende beroepsopleiding(en) tot stand komt (artikel 6d)?
Nee. Zie ook vorige paragraaf 7.3. Ook de relevante bepalingen in de Branchecode goed bestuur in het mbo ²⁵ schrijven overleg voor wanneer een instelling voornemens is een opleiding te starten in een

²⁴ BBL-studenten hebben vervolgens nog enige tijd om een bpv-plaats te vinden.

²⁵ Branchecode goed bestuur in het mbo, hoofdstuk 3, punten 16 en 17.

regio waarin een andere instelling reeds actief is en wanneer er sprake is van mogelijke negatieve gevolgen voor andere leden.
7.5 Heeft het bevoegd gezag zich voldoende rekenschap gegeven, indien het een beroepsopleiding betreft die mede op de landelijke arbeidsmarkt is gericht, van het aantal vergelijkbare bekostigde opleidingen op landelijk niveau (artikel 6e)?
N.v.t.
7.6 Heeft het bevoegd gezag aan de hand van een realistische onderbouwing de verwachte ontwikkeling van het aantal studenten voor de betreffende beroepsopleiding(en) in kaart gebracht? En heeft het bevoegd gezag zich voldoende rekenschap gegeven van de gevolgen die het opstarten van een nieuwe beroepsopleiding heeft op het aantal studenten van vergelijkbare bekostigde beroepsopleidingen in hetzelfde verzorgingsgebied (artikel 6f)?
Nee. Zie paragraaf 5.6, laatste aandachtspunt.
7.7 Heeft het bevoegd gezag in voldoende mate de samenwerking gezocht met het bedrijfsleven om te komen tot een doelmatige organisatie van de beroepsopleiding en andere vergelijkbare beroepsopleidingen in het verzorgingsgebied (artikel 6g)?
Nee. Zie paragraaf 5.6
7.8 Heeft het bevoegd gezag bij het starten van een nieuwe beroepsopleiding in voldoende mate rekening gehouden met de aanwezigheid van reeds bestaande (kapitaalintensieve) infrastructuur bij vergelijkbare beroepsopleidingen bij andere instellingen (artikel 6h)?
Nee. Zie paragraaf 7.3. De Commissie merkt hierbij op dat de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer niet kapitaalsintensief is, omdat de praktijkcomponent en de rijopleiding niet voor rekening van het roc komt.
7.9 Overige
N.v.t.

8. Overige aandachtspunten voor CMMBO bij opstellen advies

De CMMBO houdt op basis van artikel 7, eerste lid, van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs in haar advies rekening met de aspecten: kwaliteit van het opleidingsaanbod, keuzevrijheid voor studenten, toegankelijkheid van het onderwijs en financiële gevolgen voor instellingen.

Overige aandachtspunten
8.1 Wat is de kwaliteit van de betrokken beroepsopleidingen in het betreffende verzorgingsgebied?
De volgende indicatoren in tabel 7 geven op hoofdlijnen een globaal beeld van de kwaliteit van de opleiding Chauffeur wegvervoer van het ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort. De gegevens van het ROC Midden Nederland hebben betrekking op de locatie Nieuwegein (van Amersfoort zijn nog geen gegevens beschikbaar). De norm van de Inspectie van het Onderwijs voor het jaarresultaat van een niveau 2 opleiding is 56,5%, voor het diplomaresultaat is dit 45,2%. In het schooljaar 2014-2015 scoren de opleidingen van beide instellingen boven de norm. Het cijfer voor studenttevredenheid

bedraagt een ruime voldoende. De Inspectie heeft in 2014 specifiek de kwaliteit van de opleiding Chauffeur wegvervoer van MBO Amersfoort onderzocht en positief beoordeeld.

Tabel 7

Indicatoren kwaliteit opleiding Chauffeur wegvervoer

Indicator	ROC Midden Nederland	MBO Amersfoort
Jaarresultaat 2013-2014	54,4%	60,9%
Diplomaresultaat 2013-2014	58,0%	63,4%
Jaarresultaat 2014-2015	62,5%	60,0%
Diplomaresultaat 2014-2015	67,5%	61,3%
Studenttevredenheid 2015	7,1	7,6

Bron: opgave ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort

Gelet op deze informatie is er voor de CMMBO geen reden uit oogpunt van kwaliteit de opleiding Chauffeur wegvervoer van één van de instellingen te prefereren boven die van de ander.

8.2 Kunnen studenten, uit oogpunt van keuzevrijheid, in het verzorgingsgebied de betrokken beroepsopleiding(en) bij meer dan één mbo-instelling volgen?

Uit o.a. paragrafen 5.2 en 5.3 blijkt dat de bbl-studenten Chauffeur wegvervoer hun opleiding het liefst zo dicht mogelijk bij hun woonplaats volgen. Zo is het bijvoorbeeld aannemelijk dat de start van deze opleiding in Tiel in 2012 van invloed geweest is op het aantal bbl-studenten van deze opleiding in Nieuwegein en de start van deze opleiding in Harderwijk in 2012 van invloed is geweest op het aantal bbl-studenten van deze opleiding in Amersfoort. Daarnaast zijn vanaf station Amersfoort de locaties Nieuwegein (ROC Midden Nederland) en Harderwijk (Landstede) in ca. drie kwartier, respectievelijk een half uur bereikbaar. Slechts een klein aantal studenten blijkt van dit soort keuzemogelijkheden gebruik te maken, men verkiest een locatie zo dicht mogelijk bij de woonplaats.

De start van de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort door het ROC Midden Nederland zorgt enerzijds voor twee mbo-instellingen die in Amersfoort dezelfde opleiding verzorgen, dus keuzevrijheid in eenzelfde regio. Op basis van de uitgevoerde analyse verwacht de Commissie anderzijds dat dit overwegend zal leiden tot een versnippering van het bestaande aantal bbl-studenten Chauffeur wegvervoer in de regio Amersfoort over twee instellingen en niet leidt tot een uitbreiding van het totaal aantal studenten. Aangezien het bestaande aantal studenten in de regio Amersfoort reeds beperkt is (ongeveer 80), weegt in deze situatie voor de Commissie de doelmatigheid zwaarder dan een grotere keuzevrijheid. De Commissie concludeert dan ook dat het doelmatiger is dat één aanbieder de opleiding Chauffeur wegvervoer in Amersfoort verzorgt in plaats van twee. Voor studenten die voor een andere aanbieder willen kiezen, vormen Nieuwegein en Harderwijk geografisch bereikbare, alternatieve keuzemogelijkheden.

8.3 Is en blijft het beroepsonderwijs in het betreffende verzorgingsgebied toegankelijk voor m.n. kansarme groepen?

N.v.t. De opleiding Chauffeur wegvervoer is beperkt van omvang en richt zich niet op kansarme groepen.

8.4 Wat is het financieel belang van de beroepsopleiding(en) voor de betrokken mbo-instelling(en)?

Het financieel belang van de bbl-opleiding Chauffeur wegvervoer is voor beide mbo-instellingen beperkt. Van het totaal aantal studenten in 2015 van het ROC Midden Nederland (15.934 studenten)

volgt zo'n 0,5% deze opleiding (64 studenten). Bij MBO Amersfoort (7.020 studenten) volgt ruim 1% deze opleiding (81 studenten).

Ook de financiële kengetallen van beide instellingen, zie tabel 8, voldoen aan gestelde normen. De financiële positie van beide instellingen is goed.

Tabel 8

Financiële kengetallen 2015

Indicator	ROC Midden Nederland	MBO Amersfoort
Rentabiliteit	7,0%	6,0%
Solvabiliteit	0,46	0,39
Liquiditeit	1,6	1,5

Bron: jaarverslagen ROC Midden Nederland en MBO Amersfoort 2015

Uit financieel oogpunt is er daarom geen sprake van specifieke aandachtspunten die in het advies moeten worden meegewogen.

CMMBO
T.a.v. Ir. C.J. van Overveld
Postbus 85498
2508 CD Den Haag

Betreft Definitief advies casus Chauffeur
Wegvervoer

Datum 16 november 2016
Kenmerk CvB/PvM/MvP/Id/16111

Geachte heer van Overveld,

Wij hebben het definitieve advies (kenmerk 2016-033) van uw commissie in goede orde ontvangen. Onze reactie hierop met het voornemen om de opleiding gefaseerd te beëindigen heeft u eerder op het concept advies ontvangen (briefnr. 16094).

Wat betreft de afstemming over de langere termijn strategie waar u aan refereert; daar waar nodig voeren we overleg en stemmen we af met onze collega-instellingen in de regio. Denk bijvoorbeeld aan de opleiding gespecialiseerd kok in afstemming met MBO Amersfoort en MBO Utrecht. Waar dat in het belang van de student is streven we naar langere termijn samenwerking; we staan bijvoorbeeld op het punt een samenwerkingsovereenkomst met het Wellant College en MBO Utrecht te tekenen betreffende de verzorging van Entree-opleidingen in de regio.

Dat is voor ons een adequate aanpak.

Met vriendelijke groet,

Drs. E.P. van Maanen
Voorzitter College van Bestuur
ROC Midden Nederland

College van Bestuur

CMMBO
t.a.v. prof. dr. F. Leijnse en Ir. C.J. van Overveld
Postbus 85498
2508 CD DEN HAAG

Leusderweg 30-34
3817 KB Amersfoort

Postbus 2133
3800 CC Amersfoort

T 033 4221400
F 033 4221461
www.mboamersfoort.nl
KvK 55758606

Datum 15 november 2016
Onderwerp advies Chauffeur wegvervoer
Ons kenmerk MBOA-15-2305
Behandeld door J. Klaarenbeek
Uw kenmerk -
Cc
Bijlage(n)

Geachte heer Leijnse en heer Van Overveld,

Wij ontvingen uw advies inzake Chauffeur wegvervoer, waarvoor onze dank.

Hierbij reageer ik op uw advies inzake de afstemming over de langetermijnstrategie tussen onze organisatie en ROC Midden Nederland.

De afgelopen periode heeft ROC Midden Nederland meer dan eens aangegeven geen overleg inzake macrodoelmatigheid te wensen. Wij van onze kant staan open voor overleg. Wij wachten met interesse een initiatief van ROC Midden Nederland af om alsnog met elkaar in overleg te treden over macrodoelmatigheid.

Met vriendelijke groet,

G. Eerdmans
Voorzitter College van Bestuur